

Debatt

Europakonventionen horisontellt

Nr 4 2013 Årgång 79

I skrivande stund är jag nyss hemkommen från en plädering i Europadomstolens stora kammare (Grand Chamber; plenum). Till min ovärderliga hjälp hade jag advokat Kenneth Lewis och Clarence Craford, chef för Centrum för Rättvisa. Till er vill jag säga: I could not have done it without you! Det skriver advokat Jan Södergren.

Men nu är inte detta tack (enbart) budskapet i denna artikel. Fallet heter numera (Eliza) Söderman mot Sverige (efter avsågd anonymitet; tidigare E.S., mål nr 5786/08). I sak rör målet en fjortonårig flicka som blev smygfilmad av sin styvfar, när hon klädde av sig för att duscha. Förövaren åtalades för sexuellt ofredande, men friades slutligen av hovrätten, eftersom han inte hade uppsåt att låta Eliza få reda på resultatet av illgärningen, d.v.s. filmen (den förstördes när det upptäcktes). Med anledning av utgången i brottmålet utdömdes inte heller skadestånd (jfr dock RB 22 kap. 7 §).

Som det har framstått i media handlade målet rättsligt om att Sverige, till följd av bristande lagstiftning (flaw in the law), har brutit i sina positiva förpliktelser att skydda enskildas rättigheter, i detta fall den personliga integriteten i artikel 8 i konventionen.

Men vad som inte framkommit på samma sätt är att målet i minst lika stor utsträckning handlade om bristen på effektiva rättsmedel och huruvida nationella domstolar har en skyldighet att utdöma skadestånd, if need be, med direkt tillämpning av konventionen – även i sfären enskilda sinsemellan (ett slags horisontell effekt).

Vi framhöll att det utgör en särskild överträdelse av artikel 13 och rätten till effektiva nationella rättsmedel, att erhålla prövning och gottgörelse för konventionsöverträdelser redan på det nationella planet.

Vi framhöll att det utgör en särskild överträdelse av artikel 13 och rätten till effektiva nationella rättsmedel, att erhålla prövning och gottgörelse för konventionsöverträdelser redan på det nationella planet.

Men HD har i NJA 2008 s. 946 sagt njet, samtidigt som HD lät sig undslippa i ett obiter dictum att det "kan starkt ifrågasättas om det är förenligt med Europakonventionen att förfaranden av det aktuella slaget lämnas helt osanktionerad". I stället dumpade HD frågan (uttryckligen) i knät på lagstiftaren.

Vi argumenterade för att detta i praktiken utgör ett krav på dubbel inkorporering för att svenska domstolar skall erhålla behörighet att pröva och gottgöra konstaterade överträdelser; först den allmänna inkorporeringen som medförde att konventionen blev svensk lag från den 1 januari 1995 och som ju erhållit SFS-numret 1994:1219 samt därefter "issue by issue, when the domestic law is bad!". Vi menar också att detta i det enskilda fallet innebar en regelrätt rättsvägran; déni de justice och således en särskild överträdelse av artikel 13 om rätt till effektiva rättsmedel på nationellt plan. Med risk för övertydlighet: vi menade inte att förövaren skulle fällas till straffrättsligt ansvar, utan att skadestånd – trots friande dom – ytterst skulle utgå på direkt konventionsrättslig grund.

Jag tror mig faktiskt ha kunnat både se och känna (ändå in ryggmärgen) att de 17 europeiska domarna verkligen lyssnade och tog till sig argumentationen. Jag hyser nu goda förhoppningar att den stora kammaren kommer att fälla Sverige på båda punkter. Annars får jag väl äta upp denna artikel, kanske tillsammans med advokat Lewis beryktade hatt. Är det någon som har lite lingonsylt?

Dom lär komma till hösten.

Jan Södergren
Advokat

PS. Hela förhandlingen filmades och ligger ute på Europadomstolens hemsida www.echr.coe.int, under ikonen Webcast. Ds.